

(Hizb-ut Tahrir Emiri Celil Âlim Ata İbn Halil Ebu Raşta Tarafından Facebook Sayfası Takipçilerinin “Fıkhi” Sorularına Verilen Cevaplar Silsilesi)

Soru-Cevap

Benimseme ve Usulü’l Fıkıhta Kıyas

Yahya Ebu Zekeriya’ya

Soru:

Esselamu Aleykum ve Rahmetullahi ve Berekâtuh

Şeyhimiz Allah sizi korusun, emaneti taşımada size yardım etsin ve Allahu Teala’nın izniyle yakın zaferiyle sizi desteklesin.

Şeyhimiz müsadenizle şu soruyu sormak istiyorum; Allahu Teala sizi korusun ve ilminize ve sıhhatinize genişlik versin.

Soru Usulü’l Fıkıh hakkında olacaktır.

Şahsiyet kitabının birinci cildindeki içtihat konusunda şöyle geçmektedir: (Yine Ali Radıyallahu Anh’ın içki içene uygulanacak had ile ilgili olarak söylediği “Kim bunu içerse sayıklar. Kim de sayıklarsa iftira eder. Kim de iftira ederse ben ona müfteriye uygulanması gereken haddi uygun görürüm.” sözü de yine içtihadada bir örnektir. Ali Radıyallahu Anh, içki haddini iftira haddine kıyas etti. Çünkü içki içenin iftira atacağına dair zan vardır. Zira şeriata göre bir şey hakkında zan varsa bunun hükmü bilinip zan edilmeyen şeyin hükmüne uydurulur. İkisi de aynı hükme sahip olur. Örneğin, uyuyan kimse kendisinden bir şey çıkacağı zannını, gerçekten kendisinden bir şey çıktığına tatbik eder. Böylece bir kimse uyuyunca abdesti bozulmuş sayılmıştır. Yine şeriat biri evlenip kadına dokunursa/cinsî münasebette bulunursa ve sonra da kadını boşarsa boşanmış kadına hamile kadının iddet hükmünü uygular. Adam dokunduğu/münasebette bulunduğu için kadın hamile olmuş olabilir. Bu zan var olduğu için gerçek hamile kadının hükmü verilmektedir. İşte bunların hepsi Sahabe Rıdvanullahi Aleyhim’in yaptığı içtihatlarla ve içtihat hakkındaki icmalarına açık ve kesin örneklerdir.) Alıntı bitti.

Soru: Bizler, hadlerin, kefaretlerin, ruhsatların ve ibadetlerin kıyasa tabi olmadığını benimsiyoruz.

O halde nasıl içki haddini, içki içenin iftira atacağına dair zan illetiyle iftira haddine kıyas yapıyoruz?

Eğer şeriat, uykunun abdesti bozduğuna hükmetmiş ve uyuyan kimsenin kendisinden bir şey çıkacağı zannını, gerçekten kendisinden bir şey çıktığına tatbik etmişse, o zaman bunu, kendisinden bir şey çıkacağı zannından dolayı baygın, sarhoş ve deli kimseye de kıyas edebilir miyiz? Her ne kadar bu, ibadetlerden sayılsa da. Allah sizi mübarek kılsın.

Cevap:

Ve Aleykumselam ve Rahmetullahi ve Berekâtuh.

Birincisi: Evet, hakkında benimseme yapmadığımız hususlar vardır:

1- Hizb-ut Tahrir Mefhumları kitabının word dosyasının 33-34. Sayfalarında şöyle geçmektedir:

[İslami nizamlar; ibadetlere, ahlaka, yiyeceklere, giyeceklere, muamelata ve cezalara yönelik şerî hükümlerdir.

İbadetlere, ahlaka, yiyeceklere ve giyeceklere ilişkin şerî hükümler illetlendirilmezler. Aleyhissalatu ve’s Selam şöyle buyurmuştur: حَرَمَتِ الْخَمْرُ لَعِينَهَا “**Şarap, aynı ile haram kılınmıştır.**” Muamelat ve cezalara ilişkin şerî hükümlere gelince; bunlar illetlendirilir. Zira bunlar hakkındaki şerî hükümler, illetlere bağlı olarak gelmiştir ki bu illetler hükümlerin varlığının sebebidir... Nâssta geçen hükümler illet göstermişse, muhakkak ki o illetlendirilir ve üzerlerine kıyas yapılır. Bir hüküm hakkında nass, illet göstermemişse, mutlak olarak illetlendirilmez ve dolayısıyla üzerlerine kıyas da yapılmaz.] Bitti.

2- İslam Şahsiyeti kitabının üçüncü cildinde, “Aslın Hükümünün Şartları” bölümünün word dosyasının 373. Sayfasında şöyle geçmektedir:

[Beşincisi: Aslın hükümünün, kendisi ile kıyas yollarından sapılan olmaması: Kendisi ile kıyas yollarından sapılan, iki kısma ayrılır:

Birincisi: manasının akledilmemesidir. Bu ya genel bir kaideden müstesna ya da kendisi ile başlanılan olmasıdır. Genel bir kaideden müstesna olmasına örnek, tek başına Huzeyme'nin şahitliğinin kabul edilmesidir. Buhari'nin rivayet etmiş olduğu gibi o, manası akledilmeyen olmakla birlikte şahitliğin kaidesinden müstesnadır. Kendisi ile başlanılana örnek ise rekatların sayısı, zekât nisaplarının belirlenmesi, hadlerin ve kefaretlere miktarlarıdır. Zira o, manası akledilmeyen olmakla birlikte genel bir kaideden müstesna değildir. Her iki takdir edişe binaen hüküm hakkında kıyas engellenir...] Bitti.

İkincisi: Benimsemenin nasıl olduğuna gelince; bunu açıklığa kavuşturmak için aşağıdaki hususları zikrederim:

1- Mukaddime'nin 3. maddesinin şerhinde şöyle geçmektedir:

(... Çünkü şer'i hükümler -ki bunlar kulların fillerine ilişkin Şâri'nin hitabıdır- Kuran ve sünnette gelmiş olup bunlardan çoğu Arap diline ve Şeriata göre birçok mana taşımaktadır. Bunun içindir ki insanların bunları anlamada ihtilaf etmeleri kaçınılmaz doğal bir durumdur...

Bundan dolayı ister müçtehit ister mukallit ister Halife isterse başka birisi olsun hükümleri amel etmek amacıyla aldığı her Müslümanın muayyen şeri bir hükmü benimsemesi vaciptir...)

2- Mukaddime'nin 4. maddesinin şerhinde aşağıdaki şekilde geçmektedir:

[Ancak Kuran'ın yaratılması fitnesindeki Me'mûn olaylarından açığa çıkmıştır ki akaide ilişkin fikirlerde benimseme yapmak, Halife için sorunlar ve Müslümanlar arasında fitne çıkarmıştır. Bundan dolayı Halife, sorunlardan uzaklaşmak ve Müslümanların hoşnutluğuna ve sükunetine hırs göstermek amacıyla akaid ve ibadetlerde benimseme yapmamayı düşünebilir. Ancak akaid ve ibadetlerde benimseme yapılmaması demek bu ikisinde benimseme yapmak Halifeye haramdır demek değildir. Bilakis bunun manası Halife bu ikisinde benimseme yapmamayı tercih edebilir demektir. Zira benimseme yapma hakkı olduğu gibi benimseme yapmama hakkı da vardır. Dolayısıyla benimseme yapmamayı tercih edebilir. Bunun içindir ki ilgili maddede (benimseme yapması caiz değildir) ifadesi yerine (benimseyemez) ifadesi geçmiştir. Bu da benimseme yapmamayı tercih edebileceğine delalet eder.]

3- 14/7/1998 yılında yayınlanan benimseme beyanında aşağıdaki şekilde geçmiştir:

(...Partinin, usul ve fûrûdaki tüm ihtilaflarıyla bir fikir üzerine kurulması mümkün olmadığı gibi partinin lûgat olarak adlandırılmasına da uygun değildir. Zira lûgat olarak bir adamın partisi, onun görüşü üzerindeki arkadaşlarıdır. Bundan dolayı benimseme fikri, parti için gereklidir. Bu yüzden ideolojik bir parti olarak Hizb-ut Tahrir'in birincil özelliklerinden biri, benimsemedir. Zira onu parti yapan, bu benimsemedir; çünkü kendisine lazım olan her fikir, görüş veya şerî hükümde tek bir görüşe sahip olmadıkça parti olamaz. Zira partide fikir birliği olmazsa, o zaman tutarlı bir varlık olamayacaktır... H. 20 Rabi'u'l Evvel M. 14/7/1998).

Üçüncüsü: Yukarıda geçenlerde de gördüğünüz üzere ister bir Halife, ister bir parti lideri isterse bir birey olsun bir Müslüman kendisi için lazım olan her şeyde benimseme yapmalıdır. Bu, her konudaki asıl bakımındandır; bu ise şeriata salâhiyetlerine ilişkin hükümlerine ve kendisine izin verilen benimseme sınırlarına göre olmalıdır... Ancak parti, Me'mûn olayından sonra bazı durumlar dışında akaid ve ibadetlerde benimseme yapmamayı uygun gördü... Sonra bahsettiği nedenlerden dolayı bazı hususlarda benimseme yaptı ve bazı hususlarda da benimseme yapmadı...

Dördüncüsü: Ali'nin içki içen kişiye had uygulanması konusundaki içtihadı hakkındaki sorunuza gelince; Sahabe döneminde, her konuda şerî bir içtihat ile içtihat yapıyorlardı. Nitekim Ömer, Ali'nin söz konusu içtihadı da dahil olmak üzere bu içtihatlarda geçen içki içmenin azami haddi konusunda onlarla istişare etmiştir... Meseleyi Şahsiyetin birinci cildinde açıkladık; zira orada şöyle geçmektedir: (... Bu icma hiç şüphesiz tevatüren bize ulaşmıştır. Bu olaylardan biri de Ebu Bekir'in kendisine sorulan "kelale" hakkındaki sözüdür. Bu konuda Ebu Bekir şöyle demiştir: "Bu meselede ben görüşümü söylüyorum. Görüşüm doğru ise bu Allah'tandır. Hatalı ise benden ve şeytandandır. Allah bundan beridir. Kelale, babası ve çocuğu olmayan (ölen) kimsedir." "Bu meselede ben görüşümü söylüyorum" sözü, bu benim aklıma dayanan bir görüştür anlamına gelmez. Bu ifade "ben, ayetteki kelale lafzından anladığımı söylüyorum" anlamına gelmektedir...

Semre'nin Yahudi tüccarlardan 1/10 olan vergiyi içki olarak aldığı ve onu daha sonra sirke haline getirerek sattığı Ömer'e bildirilince Ömer'in: "Allah Semre'yi kahretsin. Nebi Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle dediğini bilmiyor mu?": لعن الله اليهود حرمت عليهم الشحوم فجملوا فباعوها "Allah Yahudilere lanet etti. Onlara iç yağları haram kılınmıştı da onlar onu eritip güzelleştirdiler ve sattılar."

[Müslim, İbn Abbas kanalıyla rivayet etti.] demesi ve Ömer'in içkiyi yağa kıyas ederek içkinin haram olduğunun, bedelinin de haram kılınmasına işaret olduğunu belirtmesi de bir içtihat örneğidir.

Yine Ali Radıyallahu Anh'ın içki içene uygulanacak had ile ilgili olarak söylediği "Kim bunu içerse sayıklar. Kim de sayıklarsa iftira eder. Kim de iftira ederse ben ona müfteriye uygulanması gereken haddi uygun görürüm." sözü de yine içtihadı bir örnektir. Ali Radıyallahu Anh, içki haddini iftira haddine kıyas etti. Çünkü içki içenin iftira atacağına dair zan vardır. Zira şeriatı göre bir şey hakkında zan varsa bunun hükmü bilinip zan edilmeyen şeyin hükmüne uydurulur. İki de aynı hükme sahip olur. Örneğin, uyuyan kimse kendisinden bir şey çıkacağı zannını, gerçekten kendisinden bir şey çıktığına tatbik eder. Böylece bir kimse uyuyunca abdesti bozulmuş sayılmıştır. Yine şeriat biri evlenip kadına dokunursa/cinsî münasebette bulunursa ve sonra da kadını boşarsa boşanmış kadına hamile kadının iddet hükmünü uygular. Adam dokunduğu/münasebette bulunduğu için kadın hamile olmuş olabilir. Bu zan var olduğu için gerçek hamile kadının hükmü verilmektedir. İşte bunların hepsi Sahabe Rıdvanullahi Aleyhim'in yaptığı içtihatlarla ve içtihat hakkındaki icmalarına açık ve kesin örneklerdir.) Bitti.

Gördüğünüz gibi kişi, kendisi için lazım olan her hususta benimsemiş yapmaktadır... Ancak bizler, Me'mûn dönemindeki olaylara yönelik anlayışımıza binaen bazı konularda benim yapmamayı, diğer bazı konularda da benimse yapmayı uygun gördük... Hakkında sorduğunuz Ali Radıyallahu Anh'ın içtihadı konusu, Sahabe döneminde, yani Me'mûn olaylarından öncedir.

İçki içen kimseye had uygulanmasına gelince; haddin 40 ya da 80 olduğuna dair sünnet ve icmadan deliller vardır ve bunlar, sahih delillerle sabittir. Hatta bu, Ali Radıyallahu Anh tarafından da doğrulanmıştır. Tıpkı Ebu Şeybe'nin, Ebu Abdurrahman es-Selmi'den, o da Ali'den: şöyle dediği gibi: **شرب نفر من أهل الشام الخمر وتأولوا الآية الكريمة، فاستشار فيهم (يعني عمر) فقلت: أرى أن تستتبيهم، فإن تابوا ضربتهم ثمانين، وإلا ضربت أعناقهم لأنهم استحلوا ما حرم، فاستتابهم فتأبوا، فضربهم ثمانين ثمانين** **Şam halkından bir grup ayet-i kerimeyi tevîl ederek içki içtiler. Bu husus hakkında (Ömer) istişare etti. Dedim ki: "Onları tevbe etmeye çağırman gerekir. Eğer tevbe ederlerse onlara seksen kırbaç vur. Aksi halde boyunlarını vur. Çünkü onlar haramı helal yaptılar. Tevbeye çağrıldılar ve onlar tevbe ettiler. Sonra da seksener sopa vuruldu."**

Muslim, Hudayn İbn el-Munzir hadisinde, el-Velide sopa vurulması hadisesinde Ali İbn Ebu Talib Radıyallahu Anh'ın şöyle dediğini tahric etti: **جلد النبي صلى الله عليه وسلم أربعين، وأبو بكر أربعين، وعمر ثمانين، وكل سنة** **"Nebi Sallallahu Aleyhi ve Sellem kırk sopa vurdu. Ebu Bekir kırk, Ömer de seksen sopa vurdu. Hepsisi de sünnettir."**

Bu iki had, içki içen kişiye uygulanacak olan haddir ve bu iki haddin dışında kesinlikle caiz değildir; çünkü gerek Nebi Sallallahu Aleyhi ve Sellem'den gerekse Sahabe Rıdvanullahi Aleyhim'den kırk veya seksenin dışında sopa vurulduğu rivayet edilmemiştir... Ancak Halife'nin bu ikisinden birisini ukûbat miktarı olarak benimsemesi caizdir. Yani bu iki ukûbat miktarından birisini bağlayıcı bir ukûbat olarak emretmesi caizdir. Halife seksen sopa vurulmasını emrecek olursa sünnetle sabit olan kırk adet sopa cezası ve Sahabelerin üzerinde ittifak ettikleri kırktan fazla olan seksen sopalık cezayı da içerisinde barındırmış olur. Şayet kırk sopa vurulmasını mecburi hale getirecek olursa, sünnetle sabit olanı emretmiş olur. Kırkın üzerine çıkarmak imam için farz değil caiz olan bir husustur. Dolayısıyla seksen sopa üzerine kırk sopa vurulmasını bağlayıcı hale getirmesi herhangi bir şeyi gerektirmez.

Beşincisi: Son sorunuza gelince: (Eğer şeriat, uykunun abdesti bozduğuna hükmetmiş ve uyuyan kimsenin kendisinden bir şey çıkacağı zannını, gerçekten kendisinden bir şey çıktığına tatbik etmişse, o zaman bunu, kendisinden bir şey çıkacağı zannından dolayı baygın, sarhoş ve deli kimseye de kıyas edebilir miyiz? Her ne kadar bu, ibadetlerden sayılsa da...) Bunun cevabı, biz burada kıyas yapmıyoruz, aksine Ahkamu's Salah'da geçtiği gibi cevap veriyoruz: (Aynı şekilde uyku da abdesti bozar; zira uyku dışında akıl galip gelir... Uyku dışında aklın gitmesine gelince; dolayısıyla kişi delirir, bayılır, sarhoş olur veya hasta olur da aklı giderse, o zaman da abdesti bozulur... Bunun delili ise İbn Münzir'in rivayet ettiği gibi icmadır.) Bitti.

Bu meselede benim için racih olan budur. Bilen ve hüküm verenlerin en hayırlısı Allah'tır.

Kardeşiniz

Ata İbn Halil Ebu Raşta

H. 27 Rabi'u'l Evvel 1443

M. 03/11/2021

Cevaba, Emir'in (Allah onu korusun) web sitesinden bağlanabilirsiniz:

<http://archive.hizb-ut-tahrir.info/arabic/index.php/HTAmeer/QAsingle/4188/>